

نشست حکمرانی آب در گذار با فناوری در چهارمین کنفرانس حکمرانی و سیاست گذاری عمومی در تاریخ ۲۰ بهمن ۱۳۹۹ برگزار گردید. مهمانان این نشست آقای دکتر علی اصغر اعلم‌الهدی (مسئول تدوین فناوری‌های راهبردی در آب)، آقای دکتر حسین دهقانی سانج (رئیس موسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی)، و خانم مهندس آزاده استاد رحیمی (معاون دفتر برنامه‌ریزی کلان آب و ابفا وزارت نیرو) و دبیر نشست آقای دکتر مهدی ضرغامی بودند. در این نشست وظایف وزارت نیرو، وزارت جهاد کشاورزی و دانشگاه‌ها در زمینه حکمرانی آب بالخصوص از دید توجه به فناوری تحلیل و مورد بررسی قرار گرفت که هر یک نقش مهمی در حکمرانی ایفا می‌کنند و انتظار می‌رود این دیدگاه‌های متنوع و بخشی نیز در قانون بازنگری شده آب دیده شود. مهمترین نکات مطرح شده در این نشست عبارت هستند از:

مطالب طرح شده از سوی آقای دکتر علی اصغر اعلم‌الهدی

- برای حکمرانی خوب هشت مشخصه زیر تعریف شده که لازم است با توجه به اهمیت آنها میزان تحقق حکمرانی آب در کشور را بررسی شود: مشارکتی، توافق محور، قابل حسابرسی، شفاف، پاسخگو، موثر و کارآمد، منصفانه و فراگیر، تبعیت از قانون. در گزارش منتشره مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان نقش سند فناوری‌های راهبردی آب در رفع چالش‌های آب کشور در سال ۱۳۹۴، حکمرانی مدبرانه آب و ظرفیت سازی را در کنار تصمیم سازی و تصمیم گیری یکپارچه بعنوان لایه‌های اصلی ذکر شده است. متأسفانه پایبندی به دو مشخصه (پاسخگو بودن و پیروی از قانون) از طرف دستگاه‌های ذیربط در عمل مشاهده نمی‌شود.
- به عنوان نمونه در متن بند الف ماده ۳۶ بخش آب قانون پنج ساله ششم توسعه کشور- مبنی بر اصلاح نظام بهره برداری آب آشامیدنی و ارتقای بهره‌وری استحصال و مصرف به میزان ۳۰ درصد و همچنین تامین ۳۰ درصد آب شرب جنوب کشور از طریق شیرین کردن آب دریا- به صراحت اجرای آن بعنوان تکلیف دولت قید شده است اما دولت به نوبه خود انجام این بند را نیز از طرف خود به عهده وزارت نیرو گذاشته و عملاً هیچ اقدامی را برای سه سال اول این برنامه گزارش نکرده است. همچنین اجرای تبصره ذیل بند الف آن ماده نیز علاوه بر مشارکت وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت

صنعت، معدن و تجارت نیاز به حمایت معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و سایر نهادها و دستگاه های دولتی دارد تا بطور کامل تحقق یابد.

— همچنین در سمپوزیوم نمکزدایی ۲۴ اردیبهشت ۱۳۹۷، کارگروه های مختلفی در این خصوص تشکیل گردید. وزارت نیرو در سمپوزیم نمکزدایی در خصوص مدیریت هوشمند و انتظار از دانشگاه ها و مراکز پژوهشی، اقدامی نکرده است. این در حالی است که دانشگاه ها بایستی به طور جدی به زمینه فناوری ورود پیدا کنند.

مطالب طرح شده از سوی خانم مهندس استادر حبمی

— حکمرانی و فناوری هر دو مؤلفه های مختلفی دارند که نیازمند بررسی هستند که به صورت جداگانه باید بررسی شوند و در اینجا و به بهانه ای این نشست، فرصتی پیش آمده تا تنها به یکی از الزامات پرداختن به موضوع حکمرانی و فناوری، یعنی الزامات قانونی و زیرساخت های قانونی و موضوع بازننگری قانون آب که در حال حاضر در حال انجام است، بپردازیم. یکی از مرتبط ترین اسناد قانونی در این زمینه، لایحه قانون آب است که بعد از نزدیک ۴۰ سال از قانون توزیع عادلانه آب (۱۳۶۱)، تدوین شده است و نظرات نخبگان مختلف با رویکرد مشارکتی در این خصوص جمع آوری و مورد نظر قرار گرفت. همچنین تجارب مختلف جهانی و به طور خاص قانون ۶ کشور مورد ترجمه و توجه قرار گرفته است.

— در رابطه با ضرورت بازننگری قانون آب، یکی تغییرات اقلیمی و هیدرولوژیکی و افزایش توجه به بهره برداری از منابع در کشور نسبت به قبل، و همچنین تغییرات رویکردهای حکمرانی آب که متاخر است و مسلماً در قانون توزیع عادلانه آب به آن توجه نشده است و با توجه به نام آن، صرفاً بر رویکرد توزیع توجه شده است نه رویکرد حفاظتی. فرایند بازننگری قانون آب در چهار گام صورت گرفته است که خطوط و چارچوبهای اصلی از گامهای مهم این فرایند بوده است. در گام دوم، به تبیین دکرین ها، اصول و سیاستها پرداخته شده است. در گام سوم، اصلاحات قانون توزیع عادلانه آب صورت گرفت و مواد تکمیلی به آن اضافه گردید و در گام آخر، تلفیق مطالعات و رفع تناقضات و ایجاد یکپارچگی در مفاد قانون رخ داده است.

— برخی بسترهای قانونی مرتبط با فناوری در اصلاحیه قانون آب عبارت است از: ابزارهای اندازه گیری و سامانه خود اظهاری، بانک/ بازار آب، هشدار سیل، بهره برداری زمان واقعی، ساختار مدیریت آب در سه سطح ملی، حوضه آبریز و استانی و مرکز ملی داده های آب و هواشناسی.

— همچنین، تغییر اقلیم، خشکسالی، ارتباط بالادست با پایین دست، پایداری کشاورزی، امنیت غذایی و مدیریت خشکسالی که در این نشست نیز مورد تاکید قرار گرفت، از جمله مواردی هستند که در تدوین لایحه قانون آب، هم در مواد آن و هم در روح و ارتباطات داخلی مفاد آن مورد توجه قرار گرفته اند.

— لازم به ذکر است که لایحه قانون آب در حال حاضر برای اعلام نظر عموم در دسترس قرار گرفته و امید است مشارکت خوبی از سوی افراد حقیقی و حقوقی صورت گیرد و با هم افزایی و مشارکت بر ظرفیت و کارآمدی قانون آب افزوده شود.

مطالب طرح شده از سوی آقای دکتر حسین دهقانی سانج

— قانون بایستی به نحوی نگارش شود که شفاف باشد و قابل تفسیر نباشد. همچنین قانون آب بایستی پیوند عمیقی با آب و غذا داشته باشد. پیشنهاد می شود نقاطی که در آن پیوند آب و غذا تقویت می شود، نقش فناوری در آن ها پررنگ گردد.

— در نقد قانون جدید بازننگری شده آب بیان شد که برخی از واژه ها علی رغم اینکه در فهرست واژه های ابتدای گزارش آورده شده است، بسیار کمتر استفاده شده است که نشان عدم پوشش این مفاهیم است.

آب لبشور (۱ بار)، آب غیرمعارف (۲ بار)، امنیت غذایی (استفاده نشده است)، انتقال آب بین حوضه‌ای (استفاده نشده است)، فناوری (۱ بار) و آلودگی آب (۲ بار). با توجه به عدم پوشش این مفاهیم، قانون بازنگری شده آب در آینده می‌تواند چالش‌های بسیاری در برداشته باشد.

- بر اساس تحقیقات صورت گرفته، این نتیجه کلی محرز شده است که پایداری کشور به پایداری آب و غذا وابسته است و تحقق این پایداری نیازمند فناوری هست. همچنین ورود فناوری از نگاه مصرف‌کننده بایستی به نحوی باشد که بالادست (بخش سیاست‌گذار) و پایین‌دست (بخش مصرف‌کننده مانند کشاورزی) ارتباط نزدیکی با یکدیگر داشته باشند. باید در یک قانون این مهم مورد بررسی قرار گیرد که تا چه اندازه پتانسیل برای سرمایه‌گذاری در بخش فناوری در آن دیده شده است.
- با توجه به اینکه در گذشته ادبیات و مفاهیمی نظیر تغییر اقلیم، مدیریت پیوندی آب و غذا، پایداری، خشکسالی یا شورشدن اراضی در کشور وجود نداشت، توجه به این مفاهیم در اسناد بالادستی وجود نداشته اما در حال حاضر به این موضوعات در قانون جدید باید توجه جدی بشود.

قدردانی: از آقایان دکتر علی ملکی، امین روزبهانی، سید علی کریمی، سامان غفاری و نیز خانم دکتر شادلی برای حمایت علمی و فنی برای برگزاری نشست تشکر بعمل می‌آید.